

Projekt pod nazwą: *Polonistyka na początku XXI wieku. Diagnozy. Koncepcje. Perspektywy* był realizowany w latach 2016-2019. Pierwsza część została przeprowadzona w 2016 roku. Spotkania projektowe miały prowadzić do zaprzestania oddzielania polonistyki krajowej od uprawianej poza granicami Polski. W tym celu zaprojektowano i w 2016 roku zrealizowano wiele cykli spotkań polonistów pracujących w ośrodkach zagranicznych oraz w różnych uczelniach, ośrodkach naukowych, akademickich i pozaakademickich w Polsce. Do udziału w poszczególnych seminariach zaproszono polonistów i slawistów z całego świata, by osiągnąć możliwie jak najbardziej obiektywne spojrzenie na zaproponowane do omówienia kwestie i uzyskać jak najszerzą perspektywę oglądu badanych zjawisk. Podjęte rozważania naukowe i pola badawcze podzielono na kilka obszarów tematycznych, w każdym z nich powołano zespół specjalistów w postaci wybitnych – polskich i światowych – badaczy i naukowców z zakresu różnych dziedzin humanistyki, których zadaniem było opracowanie wizji dyskusji, jej kierunków i spisu zagadnień, którym należy się szczególna uwaga. Każdy z zespołów dokonał wyboru najistotniejszych kwestii naukowych i badawczych, które następnie skonfrontowano z opiniami uczestników poszczególnych spotkań panelowych i dyskusyjnych, uszczegółowiając je, poszerzając lub zawężając – w zależności od zgłaszanych potrzeb i postulatów. Tak przygotowane zakresy tematyczne poddano dyskusjom na seminariach (każde w gronie od kilkunastu do kilkudziesięciu osób), starając się stworzyć spójny opis stanu i program rozwoju polonistyki światowej rozumianej jako zintegrowany obszar tradycyjnie dotąd widzianych polonistyki krajowej i polonistyki zagranicznych. Osiągnięto dzięki temu podwójny cel: dokonano analizy stanu, funkcjonowania i prognozowanych losów polonistyki światowej (rozumianej jako polonistyka krajowa oraz polonistyki zagraniczne), a także doprowadzono do integracji różnych środowisk – zarówno w rozumieniu integracji międzynarodowej, jak i interdyscyplinarnej. Ich udział w spotkaniach, prezentacjach rozwiązań i dyskusjach potwierdził potrzebę, ale i dokonywanie się integracji światowej polonistyki i – co jest równie ważne – integracji naukowych, dydaktycznych, badawczych planów, projektów i osiągnięć różnych dyscyplin, które na polonistykę się składają lub są wobec niej komplementarne (językoznawstwo, literaturoznawstwo, kulturoznawstwo z antropologią kultury, wiedzą o filmie, teatrze i in.). Ważne dla całego światowego środowiska polonistycznego w kontekście instytucjonalnego stanu polonistyki było spotkanie prawie wszystkich uczestników projektu z przedstawicielami czterech resortów: Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Edukacji Narodowej, a także z reprezentantami Senatu RP, Instytutów Polskich oraz polskich placówek dyplomatycznych. Dyskutowano na temat wspólnych działań wszystkich resortów do tej pory zaangażowanych w prace na rzecz promocji i nauczania języka polskiego w świecie i stworzenia wspólnego programu działań w tym obszarze. Reprezentanci resortów z zainteresowaniem wysłuchali głosów badaczy zaangażowanych w projekt na temat problemów, sukcesów i trudności, z jakimi zmagają się na co dzień poloniści, a także propozycji praktycznych ich rozwiązań i roli, jaką wedle uczonych powinny pełnić ministerstwa w tychże działaniach.

Spotkania badaczy i naukowców odbyły się w kilku zespołach badawczych, których podstawowe zadania skupione były wokół wcześniej przygotowanych do opracowania zagadnień: polonistyka jako obszar nadziei; historia literatury polskiej – badania w Polsce i za granicą; zagadnienia teoretyczne literatury polskiej na tle badań zagranicznych; recepcja i istnienie literatury polskiej w świecie; język polski – struktura, ujęcie historyczne i komparatystyczne; pogranicza, mniejszości, regiony językowe i kulturowe z uwzględnieniem sytuacji w Polsce; etnolingwistyka i jej rola w postrzeganiu języka i kultury polskiej; język i polityka; polski film, teatr i performance w perspektywie transnarodowej i międzynarodowej;

konteksty krajowe i światowe języka, literatury i kultury polskiej; zagadnienia dydaktyki i glottodydaktyki polonistycznej; promocja i nauczanie języka polskiego jako obcego.

Bardzo szeroki zakres namysłu badawczego pozwolił na podjęcie kluczowych dla stanu dzisiejszej polonistyki rozważań, co z kolei umożliwiło stworzenie spójnej i jednolitej wizji jej rozwoju, a także konfrontacji dotychczasowych, przyjętych w różnych krajach, w różnych kręgach kulturowych rozwiązań. Spotkania dyskusyjne i robocze adresowane były do polonistów polskich i zagranicznych – słowem: polonistów światowych. Projekt miał bowiem doprowadzić do ostatecznej rezygnacji ze sztucznego podziału na tych, którzy zajmują się polonistyką w kraju i w ośrodkach zagranicznych. W dyskusjach niwelowano wyznaczone przed laty granice, co umożliwiło integrację środowisk polonistycznych w najodleglejszych zakątkach świata. Spotkania w tak szerokim gronie, jakie udało się w ramach projektu zgromadzić, pozwoliły także na wzajemne poznanie się i wspólną pracę nestorów polonistyki, często już emerytowanych profesorów, twórców polonistyk w swych krajach z przedstawicielami najmłodszego pokolenia polonistów, co zaowocowało wymianą doświadczeń międzynarodowych, międzydyscyplinowych i wreszcie międzypokoleniowych, zaprezentowaniem dotychczasowych metod pracy, przekazaniem wiedzy i omówieniem wieloletnich tradycji stworzonych w polskich i zagranicznych ośrodkach. Spotkania zjednoczyły badaczy, naukowców i dydaktyków, będąc zatem jeden z najważniejszych elementów wchodzących w skład wypracowanej na tej podstawie spójnej strategii promocji języka, literatury i kultury polskiej w świecie. Poruszono wiele kwestii o charakterze naukowym i badawczym. Dyskusjom poddane zostały dotychczas przyjęte rozwiązania, wzorce i schematy, które mogą stać się podwalinami pod wdrożenie innowacyjnych systemów naukowych i badawczych – do tej pory niestosowanych lub rzadko stosowanych w tej dziedzinie. Możliwość bezpośredniego spotkania się i omówienia kwestii problematycznych zaowocowała nawiązaniem współpracy pomiędzy instytucjami polskimi i zagranicznymi oraz – co równie ważne: pomiędzy jednostkami naukowymi wyspecjalizowanymi w badaniach literaturo-, języko- czy kulturoznawczych, co korzystnie wpływa na kondycję badań polonistycznych i tworzenie programów interdyscyplinarnych. Początek XXI w. jest momentem przełomowym – czasem podsumowań, refleksji na temat przyjętych strategii, ale jednocześnie czasem prognoz i przełamywania schematycznych rozwiązań.

Spotkania dyskusyjne w Kantonie i Hongkongu, w których wzięli udział naukowcy z Polski oraz z polonistyk dalekowschodnich, były jednymi z niezwykle istotnych elementów prowadzonego projektu, zakładały bowiem wymianę myśli naukowej oraz pracę nad wspólnymi projektami badawczymi z tamtymi polonistykami, jednymi z najprężniej rozwijających się na świecie. Tak ogromna rzesza badaczy nie mogła przyjechać do Katowic, zatem jedynie tam mogło się odbyć posiedzenie z grupą przedstawicieli polonistyk dalekowschodnich w pełnym składzie: z Seulu w Korei Południowej (HUFS), Tokio (TUFS) i Sapporo (University of Hokkaido) w Japonii oraz Pekinu (PUJO), Shenyangu (NEU) i Kantonu (GDUFS) w Chinach, prowadzące do zaprojektowania wspólnych działań i wypracowania podstawowych zadań badawczych, zdefiniowania tożsamości polonistyki w rozumieniu dalekowschodnim.

Wszystkie seminaria i dyskusje pokazały, że badacze w wielu miejscach na świecie interesują się podobnymi zagadnieniami, jednak zdarza się, iż dość często nie zdają sobie z tego sprawy. Dyskusja zaś prowadzona w czasie i miejscu rzeczywistym, pozwalająca na konfrontację metodologii, technik badawczych, wybieranych koncepcji, przyjmowanych założeń i hipotez jest niezbędna, by poczynania naukowe miały prawdziwie wielodyscyplinowy i międzynarodowy charakter poprzez wydyskutowanie i wypracowanie wspólnego oglądu choć z różnych perspektyw i punktów widzenia. Spotkania doprowadziły do konstatacji, będącej założeniem projektu, że szeroko pojęta polonistyka międzynarodowa i umiędzynarodowiona

jest od wielu lat dokonującym się procesem, który prowadzi (i zresztą powinien prowadzić) do zanikania ostrej opozycji (a z takową w poprzednich dziesięcioleciach mieliśmy do czynienia) między jej centrum, lokowanym w poprzednich latach w granicach Polski, i peryferiami, które widziano w miejscach uprawiania dydaktyki i badań polonistycznych poza granicami kraju. Spotkania pozwoliły doprowadzić do rozmów, dyskusji, a w rezultacie do wypracowania wniosków, ustaleń i postulatów, które pozwolą w stopniu silniejszym integrować polonistykę w Polsce i dużą liczbę wybitnych uczonych polonistów i polonistycznych ośrodków rozsianych po całym świecie, gdzie poloniści prowadzą badania i misję edukacyjną w rozmaitych kontekstach kulturowych, cywilizacyjnych i – co pewnie najważniejsze – językowych. Są to badania niezwykle ważne i potrzebne, gdyż pozwalają na spojrzenie na podmioty i przedmioty badań polonistycznych z innych punktów widzenia, poszerzają perspektywę oglądu o spojrzenia, które możliwe są tylko z miejsca zanurzenia w innej kulturze, które nie są widoczne od wewnątrz, stawiają inne, równie ważne jak polskie odśrodkowe pytania. Umiejętność międzynarodowa i komparatystyczna perspektywa, warunkująca wszelką działalność edukacyjną i badawczą prowadzoną przez polonistów za granicą dokonuje się na wszystkich poziomach ich działalności. To wszystko stało się w ramach i dzięki spotkaniom projektowym. Spotkania doprowadziły do powstania kolejnych, nowych formalnych i nieformalnych grup badawczych, zarysowania nowych projektów i wreszcie wykorzystywania kolejnych ofert projektowych – podejmowania wzajemnych staży w ośrodkach polonistycznych na całym świecie i odwiedzin profesorów wizytujących.

Wszystkie prezentacje i dyskusje skupione były wokół szans i wyzwań stojących przed polonistyką XXI wieku. Wyzwania stojące przed dyscypliną ujęte były nie tylko z różnych perspektyw metodologicznych, ale także – było to istotnym założeniem projektu – bardzo zróżnicowanych perspektyw geograficznych (Polska, Brazylia, Holandia, Francja, Niemcy, Rosja, Ukraina, Białoruś, Tadżykistan, Kazachstan, Belgia, USA, Kanada, Brazylia, Włochy, Austria, Republika Czeska, Słowacja, Szwajcaria, Chiny, Japonia, Korea Południowa i in.) i dyscyplinowych. W prezentacjach i dyskusjach pojawiły się refleksje ogólne na temat stanu współczesnej polonistyki czy szerzej humanistyki i jej kondycji na przełomie XX i XXI wieku, zdiagnozowano ją i wyznaczono dla niej nowe pola badawcze. Ogromnie ważnym spoiwem wspólnych działań była międzydyscyplinowość w ramach dziedziny nauk humanistycznych i częściowo społecznych. Szansę na podzielenie się bezpośrednio swoimi dokonaniem, przemyśleniami, planami i koncepcjami wartymi sprawdzenia zyskali językoznawcy, literaturoznawcy, znawcy teatru, filmu, muzyki w gronach międzydyscyplinowych, gdyż większość spotkań została zaprojektowana w taki właśnie sposób i w takim układzie. Zyskano dzięki temu możliwość konwersji i przenikania metodologii, narzędzi badawczych, ale także już uzyskanych wyników, które często przeniesione z jednej dyscypliny do drugiej ukazują i otwierają nowe pola i obszary naukowych eksploracji.

Spotkania polonistów – badaczy, naukowców, dydaktyków w Polsce i za granicą – a potem przekazane przez nich teksty, które stanowią część opracowywanej i redagowanej w 2017 i 2018 roku i wreszcie w 2018 wydanej wieloautorskiej 6-tomowej monografii skupione są wokół kilkunastu głównych problemów. Rok 2017 został poświęcony redakcji opracowań, które znajdują się w publikacji zaprojektowanej na kolejny rok – była to redakcja merytoryczna, naukowa, językowa. Wszystkie teksty poddano recenzjom, a poprawki, uzupełnienia i zmiany sugerowane przez recenzentów były uzgadniane z autorami części – było ich kilkuset.

Podstawowe części monografii są poświęcone zagadnieniom skupionym wokół problematyki historii i teorii literatury oraz dziejów literatury polskiej w kontekście porównawczym – t. 1: *Literatura polska i perspektywy nowej humanistyki*; literatury polskiej w świecie – obecności literatury poza obiegiem krajowym, form oraz sposobów obecności literatury polskiej wśród konkretnych zagranicznych publiczności, polskiego filmu, teatru i

performance'u w perspektywie transnarodowej i międzynarodowej – t. 2: *Literatura (i kultura) polska w świecie*; najistotniejszych zagadnień języka polskiego w perspektywie praktycznej i teoretycznej – t. 3: *Współczesne aspekty badań nad językiem polskim – teoria i praktyka, etnolingwistyki ponad granicami – w tym roli języka w budowaniu tożsamości kulturowej, indywidualnej i zbiorowej oraz języków regionalnych i mniejszościowych, kontaktów języków, przekładów* – t. 4: *Pogranicza, mniejszości, regiony. Etnolingwistyka*, t. 6: *Języki i kultury w kontakcie*; nowych przestrzeni glottodydaktyki polonistycznej: od dydaktyki wielojęzyczności do komunikacji międzykulturowej i sytuacji języka polskiego w świecie, jego promocji, instytucjonalnym uwarunkowaniom i regulacjom prawnym, co dla funkcjonowania polonistyki poza granicami Polski ma absolutnie niebagatelne znaczenie – t. 5: *W kręgu (glotto)dydaktyki*.